

DOI: 10.5281/zenodo.3532868

УДК 351.713:005.62(477)

Ковальчук В. Г., д.держ.упр., доц., ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків,

Макогон П. В., студентка, ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків

Kovalchuk V., Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Kharkiv educational and scientific Institute of the state, higher education institution "Banking University", Ukraine, Kharkiv,

Makogon P., 5th year student of Kharkiv educational and scientific Institute of the state, higher education institution "Banking University", Ukraine, Kharkiv

ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПОДАТКІВ – ГАРАНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

EFFICIENT PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF TAXATION AS A GUARANTOR OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

Розглянуто питання ефективності державного управління в сфері податків. Визначено основні етапи податкових перетворень та встановлено їх послідовність. Розглянуто взаємозв'язок між державним управлінням в податковій системі та соціально-економічним розвитком регіону. Створено організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом. Запропоновано шляхи вдосконалення та вектор розвитку державного управління в галузі оподаткування.

Ключові слова: державне управління, управління в сфері податків, податковий потенціал, соціально-економічний розвиток, регіон.

The efficiency of public administration in the sphere of taxes is considered. The main stages of tax reforms are identified and their sequence is established. The relationship between public administration in the tax system and the socio-economic development of the region is examined. An organizational and economic mechanism of tax potential management has been created. The ways of improvement and the vector of development of public administration in the field of taxation are proposed.

Keywords: public administration, tax administration, tax potential, socio-economic development, region.

Постановка проблеми. Одною з найважливіших проблем сучасної України є забезпечення рівномірного розвитку всіх підсистем суспільства, зменшення податкового тягара, створення кріпкого податкового фундаменту для інтеграції України у всесвітню економічну систему. Вищезазначені показники у більшій мірі залежать від ефективною контрольної функції податків, яка проявляється через державне управління в податковій сфері.

Нестабільні умови податкового законодавства та негативне ставлення платників податків до своїх обов'язків: сплати податків та зборів, останніми роками призвели до зниження ефективності державного податкового контролю. Гострі дискусії між представниками фіскальних органів і суб'єктами господарювання були визвані кризовими явищами в українській економіці, фінансовою нестабільністю підприємств, зменшенням сукупного попиту та податкових надходжень до бюджету. Звичайно що зазначені причини негативно вплинули на організацію та ефективність державного податкового управління. Як результат, вищесказане вказує на нагальну потребу удосконалення, підвищення результативності та ефективності державного управління в податковій сфері, що і робить зазначену тему статті актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем державного управління в податковій сфері та як результату – соціально-економічного розвитку, присвячені наукові праці О. Василика, С. Супруненка, А. Миронова, Л. Тарангула, О. Курносова, І. Ясенової, Л. Лучишина та ін. [1-7]. Згаданими науковцями зроблено значний внесок в аналіз взаємозв'язків між податковим менеджментом та соціально-економічним розвитком регіону через дослідження державного управління. В їхніх дослідженнях проаналізовано питання ефективності державного управління, стан та розвиток податкової системи, значення податкового потенціалу, вплив Податкового кодексу на податкові можливості. Проте існує необхідність виявлення системного впливу державної політики у сфері оподаткування на соціально-економічний розвиток регіонів, обґрунтування взаємозв'язку між цими поняттями та на основі зробленого аналізу пропонування шляхів удосконалення. Усе це й становить мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві податки стають універсальним інструментом державного регулювання. Так О. Василик називає податки найбільш ефективним інструментом регулювання економічних відносин в країні. Тому податкові реформи, що проводяться в останні роки в нашій країні мають значний вплив на розвиток соціально-економічних реформ [1].

Ефективна державна податкова політика слугує фундаментом для соціально-економічного розвитку регіонів. В свою чергу податкова політика визначена необхідністю дієвого управління податковим потенціалом.

За С Супруненко податковий потенціал регіону являє собою потенційно можливий рівень податкових доходів бюджетної системи, обумовлений регіональними можливостями і отриманий в умовах максимально повного використання ресурсів в умовах реалізації напрямів фінансової політики, стимулюючих податкову активність суб'єктів господарювання конкретного регіону [2].

Під визначенням «управління податковим потенціалом» маються на увазі дії центральних і регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування, в межах виділених повноважень та в умовах чинно-

го законодавства, зорієнтованих на акумулювання, збагачення та використання групи оподатковуваних ресурсів, що сприяють нагромадженню до бюджетів різних рівнів податків і зборів, потрібних для соціально-економічного розвитку, з урахуванням впливу державної податкової політики, на основі структури регіональної економіки та економічної кон'юнктури.

Існують певні чинники, що впливають на податкові можливості. Наприклад, А. Миронов виділяє такі чинники: ефективність податкової політики, бюджетна політика, недоліки і різночитання в законодавстві, територіально-економічне розміщення виробництва, диференціація платників податків і доля сплачуваних ними податків до бюджету регіону, міграція, якість податкового адміністрування, податкове навантаження на платника податків, тіньова економіка, податкова культура [3]. Окрім основних чинників на податковий потенціал регіону впливають політичні, фінансові, інфляційні, інвестиційні, інноваційні, експортні, трудові, виробничі та інші фактори [4]. **Увага! Істочник ссылки не найден.**

Обґрунтування основних чинників, які впливають на податкові можливості, зумовило необхідність розробки автором організаційно-економічного механізму управління податковим потенціалом регіону з метою детального вивчення та розробки стратегії вдосконалення (рис. 1).

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону.

Джерело: складено на підставі [5].

Організаційно-економічний механізм управління податковим потенціалом регіону включає послідовність фінансових перетворень «податковий потенціал – податкові доходи – результат (соціально-економічний розвиток регіону)». Що свідчить про те, що ефективне державне управління податковими можливостями може покращити соціально-економічний розвиток регіону. Механізм охоплює чотири стадії: формування і розширення податкового потенціалу, схильних до впливу соціально-економічних чинників на податкову базу регіону; використання податкового потенціалу, на якій здійснюється його трансформація в податкові доходи бюджету, і використання податкових доходів, від ефективності якого, у свою чергу, залежить результат – соціально-економічний розвиток регіону. Результативності управління формуванням, розширенням і використанням податкового потенціалу розглядаються у взаємозв'язку з показниками оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіону.

Розширення податкового потенціалу, якому повинне передувати формування соціально-економічного потенціалу регіону, повинне здійснюватися за рахунок податкової бази підприємницької, зовнішньоекономічної діяльності, природокористування, власників рухомого і нерухомого майна, юридичних осіб, фізичних осіб.

Використовувані податкові можливості, що є податковими доходами зведеного бюджету області, включаючи місцеві, частину загальнодержавних податків, що залишаються в регіоні, податків по спеціальних податкових режимах, обумовлює рух податкових потоків до бюджетів, які, у свою чергу, використовуються для вирішення завдань соціально-економічного розвитку територій, при русі фінансових потоків з бюджетів, тим самим здійснюється їх кругообіг.

Організаційно-економічна модель включає активізацію кругообігу фінансових потоків регіону між суб'єктами державної податкової політики: центр, регіони України, платники податків. Основою цієї активізації є створення сприятливих у сфері оподаткування умов для підприємницької діяльності. Визначальною умовою зростання рівня податкових доходів зведеного бюджету області є підвищення результативності управління податковим потенціалом регіону, формування якого багато в чому залежить від активності підприємницької діяльності добросовісних платників податків, що обумовлює зростання соціально-економічного потенціалу регіону.

Податкові доходи, що формуються в регіоні, потрапляють до бюджетів інших регіонів, у тому числі, які є менш податково самозабезпеченні, здійснюючи міжбюджетне вирівнювання, покриваючи їх недолік та допомагаючи їх розвитку.

Висновки. Отже, соціально-економічний розвиток регіонів прямо пропорційно залежить від ефективного державного управління, особливо у податковій сфері. Удосконалення податкового менеджменту – це шлях до

збільшення податкового потенціалу території, ефективності його використання шляхом переведення його розвитку з екстенсивного шляху на інтенсивний [6].

З огляду на розроблену схему чітко бачимо, що все взаємопов'язано. І гарно зроблена робота на початку (державний контроль податкової системи) дасть чудові результати наприкінці (економічний розвиток).

Розроблений механізм управління податковим потенціалом регіону чітко вказує на те, що розширення податкових можливостей можливе лише при ефективному державному управлінні підприємницькою податковою базою, зовнішньоекономічною діяльністю, природокористуванням, діяльністю власників рухомого і нерухомого майна, юридичних та фізичних осіб. Проте слід пам'ятати, що зріст податкових можливостей відбудеться лише тоді, коли вплив на нього буде розглядатися і в стратегічному, і в тактичному плані. Якщо розширити базу оподаткування за рахунок впровадження новостворених податків та зборів або підвищення їх ставки або ставки вже існуючих податків, це призведе до збільшення податкового навантаження на населення. Як результат, податкові надходження до бюджету збільшаться, але на певний період часу, а після збільшення податкового тягара впаде рівень виробництва та підприємницької діяльності, що в свою чергу призведе до звуження бази оподаткування та податкових надходжень.

Тому ми погоджуємося з Ясеновою І. про те, що формулювання завдання збільшення податкового потенціалу території шляхом вдосконалення податкової системи не означає одномоментного його розширення, а має на увазі якісну зміну [6].

Також державне управління в сфері податків в умовах інтеграції має бути більш зорієнтованим на законодавство Європейського союзу. Основними завданням є зниження податково тягара, щоб надати змогу бізнесу розвиватися; посилення захисту суб'єктів оподаткування; спрощення системи оподаткування; організація контролю за ухиленням від сплати податків; створення податкових стимулів для провідних галузей господарювання в Україні. Поряд з цим має бути запроваджений жорсткий та ефективний контроль за використанням державних фінансів, який відповідав би принципам та нормам фінансового контролю в країнах ЄС [7].

Рівняння на світові стандарти оподаткування та безпосереднє підвищення організації, впровадження і контролю податкової культури в Україні надасть високі показники податкових надходжень та покращить взаємовідносини між працівниками податкової служби і суб'єктами оподаткування у складному процесі здійснення податкового контролю.

Проте просте повторення зарубіжної системи оподаткування не приведе до очікуваного результату. Адже державний устрій кожної країни має свої особливості, тому підвищення податкової культури України має базуватись на когнітивних особливостях, історичних фактах та соціально-економічній сучасності.

Список використаних джерел:

1. Василик О.Д. Податкова система України : навч. посіб.т.К. : ВАТ «Поліграфкнига», 2009. 478 с.
2. Супруненко С. А. Податковий потенціал в стратегічному податковому плануванні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент* 2015. Вип. 13. С. 225-229.
3. Миронов А.А. Методический инструментарий оценки налогового потенциала региона : автореф. дисс. ... канд.экон.наук. М., 2012. 28 с.
4. Тарангул Л.Л., Горленко І. О., Скоромцова Т. О. Методологічні засади податкового планування у розрізі регіонів. *Наук. вісн. нац. ун-ту ДПС України : Економіка, право.* 2009. № 3(46). С. 85-91.
5. Курносів О. В. Удосконалення механізмів державної податкової політики в Україні: дис. ... кандидата наук з держ. упр.: 25.00.02. Миколаїв, 2018. 262 с.
6. Ясенова І. Б. Податковий потенціал регіону в умовах інноваційного розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки* № 3, 2015 р. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/120.pdf>.
7. Лучишин Л. М. Підвищення фіскальної ефективності податкової системи на шляху до вступу в ЄС. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : збірник наукових праць. 2017. Вип. 862. С. 180–186.

References:

1. Vasylyk, O.D. *Podatkova systema Ukrainy [Tax system of Ukraine]*. K. : VAT «Polihrafknyha», 2009. Print.
2. Suprunenko, S.A. "Podatkovi potentsial v stratehichnomu podatkovomu planuvanni. Naukovyi visnyk [Tax potential in strategic tax planning]". *Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Ekonomika i menedzhment* 13 (2015): 225-229. Print.
3. Myronov, A.A. *Metodycheskyi ynstrumentaryi otsenky nalohovoho potentsyala rehyona [Methodological tools for assessing the tax potential of the region]*. Moscow (2012): 28. Print.
4. Taranhul, L.L., Horlenko, I.O. and Skoromtsova, T.O. "Metodolohichni zasady podatkovoho planuvannia u rozrizi rehioniv [Methodological principles of tax planning by region]". *Nauk. visn. nats. un-tu DPS Ukrainy : Ekonomika, pravo* 3 (46) (2009): 85-91. Print.
5. Kurnosov, O.V. *Udoskonalennia mekhanizmv derzhavnoi podatkovoi polityky v Ukraini: dys. [Improvement of mechanisms of state tax policy in Ukraine]*. Mykolaiv. (2018): 262. Print.
6. Yasanova, I.B. "Podatkovi potentsial rehionu v umovakh innovatsiinoho rozvytku [Tax potential of the region in terms of innovative development]". *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* 3 (2015). Available to: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/120.pdf>. Accessed: 30 Oct. 2019.
7. Luchyshyn, L.M. "Improving the efficiency of fiscal tax system towards EU [Improving fiscal efficiency of the tax system on its way to EU accession]". *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Serii : Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku* 862 (2017): 180–186. Print.